

GLOBAL CAMPAIGN FOR EDUCATION

Datum: 8 februari 2011

Betreft: Reactie en aanbevelingen van GCE-Nederland bij de bezuinigingen op onderwijs binnen ontwikkelingssamenwerking..

Aan: De leden van de Commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking

Geachte heer/mevrouw,

Als Nederlandse leden van de Global Campaign for Education (GCE) maken wij ons grote zorgen over de forse bezuinigingen op onderwijs binnen de begroting voor Buitenlandse Zaken en ontwikkelingssamenwerking. Juist in deze sector maakt de Nederlandse steun daadwerkelijk verschil en heeft ons land belangrijke meerwaarde. In de afgelopen vijftien jaar is zoveel ervaring en expertise opgebouwd, dat Nederland internationaal wordt beschouwd als toonaangevende, innovatieve donor en voortrekker van de Education for All-doelstellingen. Er is grote vooruitgang geboekt, die bedreigd wordt door de onverwacht snelle en mogelijk onzorgvuldige afbouw van de Nederlandse steun.

Zonder onderwijs geen ontwikkeling

Als GCE-Nederland zetten wij grote vraagtekens bij de beslissing om onderwijs te laten vallen als prioritair thema. De regering concentreert zich in het ontwikkelingsbeleid op investeren in 'zelfredzaamheid en economische groei'. Dat beleid kan echter alleen succesvol zijn, als ook substantieel en duurzaam wordt geïnvesteerd in onderwijs. Onderwijs is, naast een mensenrecht, ook een keiharde voorwaarde voor economische groei. Die samenhang is in honderden studies aangetoond.

Een investering van 4 miljard

De afgelopen vijftien jaar heeft Nederland, met volledige steun van ook de regeringspartijen VVD en CDA, een kleine 4 miljard euro geïnvesteerd in onderwijs in ontwikkelingslanden. Er is grote vooruitgang geboekt wat betreft de toegang tot onderwijs en hogere onderwijsdeelname. Sinds 2000 gaan er wereldwijd ruim 40 miljoen kinderen meer naar school. Nederland heeft een belangrijk aandeel in dat succes. Het werk is echter nog maar half af. Nog steeds gaan 72 miljoen kinderen, vooral uit de armste landen en bevolkingsgroepen, niet naar school. Een groot aantal kinderen, met name in Afrika en in fragiele staten, maakt de school niet af of leert er onvoldoende. Een duurzaam effect van de Nederlandse investeringen kan pas ontstaan als er ook langdurig wordt gewerkt aan verbetering van de kwaliteit van het onderwijs, zodat leerlingen en de gemeenschap er optimaal van profiteren. Juist de laatste paar jaar wordt er veel geïnvesteerd in de kwaliteit van het onderwijs en in beroepsonderwijs; die kwaliteitsslag moet nu worden afgemaakt.

Evaluatie van 10 jaar onderwijsbeleid niet afgewacht

Sinds eind 2009 voert de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) een uitgebreid onderzoek uit naar de 'relevantie, effectiviteit, efficiëntie en duurzaamheid' van de Nederlandse steun aan onderwijs in ontwikkelingslanden van de afgelopen 10 jaar. Deze evaluatie omvat zowel een beleidsdoorlichting, als onderzoeken naar de resultaten van de Nederlandse steun (via alle kanalen) in een aantal specifieke landen. Het eindrapport wordt in juli/augustus 2011 verwacht. De regering heeft de uitkomst van deze evaluatie echter niet afgewacht, maar onderwijs laten vallen als prioritair thema. Die keuze is gebaseerd op het WRR-rapport "Minder pretentie, meer ambitie", hoewel de conclusies die in dit rapport worden getrokken met betrekking tot investeringen in de sociale sectoren, in de wetenschap zeer omstreden zijn.

Risico van kapitaalvernietiging

De regering gaat ervan uit dat de financiering van onderwijsprogramma's, die niet langer door Nederland worden gesteund, wordt overgenomen door de nationale overheid van een

ontwikkelingsland of door andere donoren. Als gevolg van de economische crisis staan de budgetten voor onderwijs echter overal onder druk, zowel van nationale overheden als van donoren. In het debat in de Tweede Kamer heeft de Staatssecretaris beloofd zorgvuldigheid te betrachten bij de afbouw of overdracht van door Nederland gesteunde onderwijsprogramma's. *"Nederland zal geen enkele school uitwandelen, waar nog kindertjes binnenlopen in de verwachting daar onderwijs te zullen krijgen."* Ondanks die toezegging is er geen enkele concrete maatregel aangekondigd voor een adequate monitoring. Ook is niet duidelijk wat er gebeurt met onderwijsprogramma's waaruit Nederland zich terugtrekt, waarvoor geen andere financiering is gevonden. Daardoor bestaat een reëel risico dat scholen moeten worden gesloten of tot nu toe behaalde resultaten (deels) teniet worden gedaan. Dat zou niet alleen getuigen van slecht rentmeesterschap, maar ook kunnen leiden tot forse kapitaalvernietiging

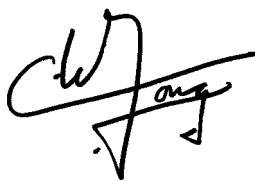
Aanbevelingen GCE-Nederland

Gezien de onzekerheid over de invulling van de door de regering aangekondigde bezuinigingen op onderwijs in ontwikkelingslanden, en het grote risico dat eerder geboekte resultaten (deels) verloren gaan, dringt GCE-Nederland er bij de Eerste Kamer op aan te vragen om:

1. Duidelijke criteria op grond waarvan wordt besloten tot afbouw of overdracht van de Nederlandse steun aan onderwijsprogramma's in de Nederlandse partnerlanden. Vanuit een oogpunt van goed bestuur zouden de uitkomsten van de lopende beleidsevaluatie van de IOB daarbij een belangrijke rol moeten spelen.
2. Concrete maatregelen voor het monitoren van een zorgvuldige afbouw en/of overdracht van door Nederland gesteunde onderwijsprogramma's, zowel in de landen die Nederlands partnerland blijven als in de landen waarmee Nederland het partnerschap beëindigt.
3. Antwoord op de vraag hoe de continuïteit wordt gewaarborgd van onderwijsprogramma's, waaruit Nederland zich terugtrekt, maar waarvoor geen andere financiering wordt gevonden.

Voor een toelichting op het belang van onderwijs voor ontwikkeling, de meerwaarde van Nederland op het gebied van onderwijs, en de beperkte budgetten voor onderwijs bij nationale overheden en donoren, zie de bijlage. Uiteraard zijn wij graag bereid onze bezwaren nader toe te lichten of met u mee te denken over mogelijkheden om het cruciale aandeel dat Nederland heeft in het bereiken van de EFA-doelstellingen te waarborgen. U kunt daarvoor contact opnemen met de Coördinator van GCE-Nederland, Jeanne Roefs, te bereiken via mail jeanne.roefs@edukans.nl of mob 06 -38128808.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

Kees de Jong
Directeur Edukans
Namens GCE-Nederland

De Global Campaign for Education-Nederland wordt vertegenwoordigd door Edukans, Oxfam Novib, ICCO/KerkinActie, Save the Children, Algemene Onderwijsbond (AOB) en CNV Onderwijs. Deze oproep wordt ondersteund door Woord en Daad en Prisma.

Bijlage over het belang van de Nederlandse steun aan onderwijs in ontwikkelingslanden

Zonder onderwijs geen ontwikkeling

Het WRR-rapport 'Minder pretentie, meer ambitie' vormt de leidraad voor het nieuwe beleid. De conclusie van de WRR dat onderwijs onvoldoende bijdraagt aan economische groei is omstreden.¹ Hoewel ook de regering in haar reactie op het rapport constateert dat "*de WRR zich wel erg scherp afzet tegen investeringen in sociale ontwikkeling*", baseert zij op de conclusies van de Raad wel de versnelde afbouw van investeringen in onderwijs.

Honderden studies hebben een positief verband aangetoond tussen onderwijs en economische groei. Daaruit blijkt ook dat kwaliteit van onderwijs belangrijker is dan het aantal jaren scholing.² Investerings in 'Basic Education', dat meer omvat dan alleen basisonderwijs³, leveren het meeste economische rendement op. Het is ondenkbaar dat een gunstig ondernemingsklimaat en ontwikkeling van de private sector tot stand kunnen komen zonder investeringen in Basic Education voor de hele bevolking. Een paar voorbeelden:

- Geen enkel land heeft ooit stabiele en snelle economische groei bereikt zonder dat tenminste 40% van de volwassenen kon lezen en schrijven⁴
- Een volwassene die basisonderwijs heeft gevolgd, verdient vaak 50% meer dan iemand die nooit naar school is geweest⁵
- Een jaar onderwijs kan het inkomen dat mensen later in het leven verdienen met 5 tot 15% doen stijgen, voor meisjes zelfs nog meer⁶
- Basic Education is ook een onmisbare factor voor succesvol beleid op andere, voor de regering prioritaire beleidsterreinen, zoals voedselveiligheid, landbouw, water en vrede en veiligheid. Zo is een boer(in) met vier jaar basisonderwijs gemiddeld 9% productiever dan een ongeschoolde boer(in).⁷ Voorzieningen voor veilig drinkwater hebben pas echt effect, wanneer ze gepaard gaan met adequate educatie over het belang van hygiëne. In fragiele staten is onderwijs een belangrijk instrument voor verzoening en wederopbouw.
- Ook doelstellingen als vermindering van de kinder- en moedersterfte en bestrijding van HIV en AIDS vallen niet te bereiken zonder investeringen in Basic Education. Kinderen van moeders die onderwijs hebben gevolgd zijn beter gevoed en gezonder.⁸ Meisjes die langer naar school gaan trouwen later en krijgen minder kinderen.

Aantoonbare resultaten

Ontwikkelingssamenwerking moet wel effect sorteren. Dat stelt de WRR en de regering stemt daar in haar reactie op het WRR-rapport volmondig mee in. Daarom maakt deze regering duidelijke keuzes, die *er ook toe moeten leiden dat de verbinding en daarmee ook het draagvlak met de Nederlandse samenleving wordt versterkt.* De keuze om onderwijs te laten vallen als prioritair thema staat echter haaks op deze conclusies.

Juist op het gebied van onderwijs zijn de afgelopen jaren de meest aantoonbare resultaten geboekt. De Staatssecretaris zei dat ook zelf in het begrotingsdebat in de Tweede Kamer. In haar reactie op het WRR-rapport stelt de regering ook dat *'investerings in onderwijs en gezondheidszorg, zeker voor meisjes en vrouwen in ontwikkelingslanden, een hoog rendement hebben per geïnvesteerde euro.'*

---

¹ "De WRR slaat de plank echter mis als hij hulp voor onderwijs en gezondheid wil verminderen omdat die niet zou bijdragen tot groei." Jan Willem Gunning in diverse bronnen, o.a.: <http://www.aaid.org/docs/NRC%20-%20Hulp%20help%20wel%20maar%20verwacht%20niet%20te%20veel-23Jan2010.pdf>

² Hanushek *e a.* (2008). Education and economic growth: it's not just going to school but learning that matters. *Education Next*, 8, 2, p.62-70

³ Zie doelstellingen Education for All: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-all-international-coordination/efa-goals/>

⁴ Teach a child, transform a nation, 2004 <http://www.un-ngls.org/orf/cso/TeachV1.pdf>

⁵ Bartholomew, 2006. It all starts with education <http://oneworldus.gather.com/viewArticle.action?articleId=281474976793358>

⁶ Psacharaopoulos and Patrinos, 2002, *Returns to investment in education: a further update*. Policy Research Working Paper 2881, Washington DC: World Bank

⁷ (FAO, *The State of Food Insecurity in the World*, 2005).

⁸ <http://www.campaignforeducation.org/en/why-education-for-all/millionsmissout/>

Juist wat betreft onderwijs heeft Nederland een belangrijke meerwaarde

De regering wil vooral investeren in beleidsterreinen waar Nederland 'goed in is'. Dat geldt zeker voor de sector onderwijs.

- Internationaal wordt Nederland beschouwd als toonaangevende, innovatieve donor en voortrekker van de Education for All-doelstellingen.⁹ Niet alleen door de steun aan de onderwijssector via budget- en sectorsteun in bilaterale programma's, maar bijvoorbeeld ook door zijn innovatieve rol in het Fast Track Initiative (EFA/FTI), waarvan Nederland mede-bedenker en oprichter is. Nederlandse investeringen hebben veel andere donoren over de streep getrokken. Binnen dit thema draagt Nederland ook maximaal bij aan de internationale agenda voor betere afstemming van de hulp.
- NL steunt momenteel onderwijsprogramma's, dmv Algemene of Sectorale Begrotingssteun of programmasteun, in 14 partnerlanden. In de meeste landen heeft Nederland, door zijn langdurige en relatief hoge investeringen in onderwijs, een bijzondere positie opgebouwd. Ofwel als lead donor, ofwel als coördinator van gezamenlijke programma's en door zijn inhoudelijke inbreng.
In veel van deze landen, w.o. Uganda, Zambia, Bolivia en Bangladesh wordt Nederland ook gezien als een belangrijke samenwerkingspartner bij verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Deze leidende positie houdt ook een risico in dat bij een onzorgvuldige afbouw of overdracht veel deskundigheid en ervaring verloren gaan.

Budgetten voor onderwijs staan overal onder druk

In het Begrotingsdebat in de Tweede Kamer bleek dat de Staatssecretaris ervan uit gaat, dat de financiering van onderwijsprogramma's, waaruit Nederland zich terugtrekt, zal worden overgenomen door de overheden van ontwikkelingslanden zelf of door andere donoren. Als gevolg van de economische crisis staan de budgetten voor onderwijs onder druk, zowel van nationale overheden als van donoren. Volgens het Global Monitoring Report 2010 van UNESCO had SubSahara Afrika in 2009 en 2010 waarschijnlijk US \$ 4,6 miljard per jaar minder beschikbaar voor onderwijs.

Nederland, tot recent de grootste donor op het gebied van Basic Education¹⁰ is niet het enige land dat bezuinigt op OS en ook niet de enige donor die de steun aan onderwijs vermindert. Doordat ook andere donorlanden de bilaterale steun aan onderwijsprogramma's afbouwen (helaas slechts in een enkel geval ten faveure van een hogere bijdrage aan het EFA/FTI) zal het nog niet eenvoudig zijn om andere donoren te vinden voor momenteel door Nederland gesteunde onderwijsprogramma's.

De verwachting is dat landen waar Nederland zijn onderwijsprogramma's afbouwt, zich tot het EFA/FTI zullen wenden voor financiering van hun onderwijs. Door een algemene daling van de OS-budgetten, kampt ook het FTI met teruglopende bijdragen. Ook Nederland verlaagt in 2011 zijn bijdrage (van 70 naar 30 miljoen euro). In december 2010 was er al een tekort van 80 miljoen dollar. Het EFA/FTI verwacht in 2011 aanvragen voor financiering van 300 tot 400 miljoen dollar.

---

⁹ In het jaarlijkse GCE-schoolrapport, dat landen beoordeelt op hoogte en kwaliteit van investeringen in EFA staat Nederland al een paar jaar op rij op de 1ste of 2de plaats

¹⁰ EFA Global Monitoring Report 2010, UNESCO